

Vice Ivan
BATARELO

DISKRIMINACIJA PROTIV LJUDI BEZ DOMOVINE

Alte Jau
GATAREDO

DISCRIMINACIJA
PROTIV
LUDI BEZ DOMOVINE

Što je loše u činjenici: Biti Hrvat

Dok su vršena istraživanja na ovu temu, naišlo se na jedan od najstrašnijih citata. To je bilo pitanje malog, nevinog djeteta koje je u žaru diskriminacije Hrvata u Australiji, tijekom 1970. pitalo svoju majku: »Zašto je loše biti Hrvat?«

Priča o Hrvatima u iseljeništvu je životna priča mnogih ljudi, koji su bili izloženi političkoj i ekonomskoj diskriminaciji koja ih je pratila i u njihovoј koloniziranoj novoj domovini u onom trenutku kad su željeli započeti novi život u tzv. *slobodnom svijetu*. Spomenut je *takozvani svijet* zato što je riječ *slobodan* vrlo relativan pojam i ovisi o tome igra li se po pravilima onih koji kroje politiku u svakoj zemlji. Ako se pokuša iskoračiti izvan te granice i pokuša zahtijevati svoja pretpostavljena prava, tada se stvari počinju komplikirati.

Upravo su australski Hrvati prešli tu granicu, i to ne samo jednom. Ali to nije tipično za njih. Jednostavno taj se fenomen pojavljuje kod svih etničkih skupina koje nemaju svoju domovinu.

Ovdje će se nastojati fokusirati samo na jedan događaj koji će pojasniti sliku u kojoj australска politička elita *napada* hrvatsku etničku manjinu koja je branila svoj okaljani ugled i mirnim se putem borila protiv diskriminacije koja je bila prisutna na australskoj političkoj sceni.

Za one koji nisu upoznati s povijesnom pozadinom događaja koji su se zbili 1973., neke se stvari moraju pojasniti. *Konzervativna stranka* u australskoj politici 60-ih i 70-ih godina - *Liberal Party (liberali)*, bila je u potpunosti pro-britanski, proamerički i antikomunistički orijentirana, te su stoga Hrvati u njoj našli saveznika i podržavali njenu djelatnost i aktivnost. *Laburisti (Labour Party)* su pak bili prijateljski usmjereni prema socijalističkoj utopiji zvanoj Jugoslavija, koja ih je hranila antihrvatskom propagandom.

Hrvati su u međuvremenu sudjelovali u nekoliko *revolucionarnih kampanja* koje je predvodilo *Hrvatsko revoluci-*

onarno bratstvo koje je bilo neka vrsta polutajne organizacije i koja je naoružana 1963. i 1972. godine pravila upade u Jugoslaviju. U oba su napada sudjelovali članovi iz Australije i koji su u Australiji prošli obuku. Ovi revolucionarni dogadaji su u relativno mirnoj anglosaksonskoj Australiji izazvali prezir koji je bio potpomognut različitim informacijama koje su stizale od predstavnika jugoslavenskog režima, što naravno nije prikazivalo hrvatsku etničku manjinu u pozitivnom svjetlu.

Stranka *Laburista* optužila je vladajuće *Liberale* koji su navodno zatvarali oči pred nekim aktivnostima koje su počinili Hrvati. Kada su 1973. godine laburisti došli na vlast, cilj im je bio iskoristiti zbivanja u Hrvatskoj tako da bi učinili kontraudarac i to ne samo uništavajući *hrvatske teroriste* već i cijelu hrvatsku etničku zajednicu. Senator *Laburističke stranke*, Lionel Murphy, inače tada novi javni tužitelj, dao je 1973. godine izjavu pred australskim senatom o djelovanju *hrvatskih terorista* u Australiji.

Govorio je više od sat vremena i dokaze koji su potvrđivali njegove tužbe prezentirao uz pomoć 56 zasebnih dokumenta na ukupno 200 stranica. Tu su bila izvješća policije i sigurnosnih službi, pisma prijašnjih ministara i gradskih očeva, kao i fotografije sumnjivih *terorističkih* voda. A cijela kampanja svela se na prikazivanje nepoželjnih članova australskog društva. Ono što je možda još i gore od te činjenice je da su neki od 850 Hrvata s *Murphyjeve liste* bili samo članovi hrvatske zajednice te su i prije presude, njihova imena oskrnavljena i izložena javnom preziru.

Murphy je odlučno želio dokazati postojanje *hrvatskih terorista*, poglavito kad je osjetio da je u središtu političkih zbivanja. Jedan od razloga predstavljanja tolikih dokaza su i policijske racije na hrvatske domove. Odred od 260 Commonwealth i NSW (New South Wales) policajaca, 1. travnja 1973., upao je i pretraživao 68 hrvatskih kuća u Sidneyu i Wollongongu tražeći eksploziv, oružje i dokumente te privođeci Hrvate. Ovo je bila jedina racija na Hrvate u Australiji i izazvala je revolt kako među hrvatskom zajednicom tako i u australskoj zajednici.

Kada su upitani zašto su racije na hrvatske domove izvršene u nedjelju, 1. travnja 1973, policajci su odgovorili: »Hrvati idu nedjeljom u crkvu u velikim skupinama, i da nisu ranije stigli Hrvati bi im pobegli na jutarnju misu«¹.

Ovo dakle nije bila samo diskriminacija već psihološki teror nad cijelom hrvatskom etničkom zajednicom u Australiji.

Većina komentara za pokretanje takvih akcija poslije su došle na adresu policije i Murphyja: »Racije u osamdeset

domova, staljinistički stil i to sve obavljeno je u par sati. Bog dragi zna koliko se samo žena i djece probudilo u strahu hoće li im se nešto dogoditi. To je bila nevjerljatna i sramna 1973. u Australiji. Murphyjeve čistke u noći su donijele jadne rezultate. Osam je muškaraca i jedna žena optuženo s različitim optužbama. Takva vrsta terora inače pripada Rusiji, Ugandi, Kini, Jugoslaviji. Ova je racija bila napad na slobodu i dostojanstvo. Tko je sljedeći na redu za noćne racije - Irci možda? Arapi i njihovi simpatizeri? Je li loše imati svoje mišljenje o tidoj politici? Gospodin Murphy dužan je hrvatskoj zajednici ispriku. I dužan je Australiji objašnjenje.²

Naravno, gospodin Murphy nije se nikada ispričao hrvatskoj zajednici, a činjenice o racijama su ostale iste kakve su i bile. Ukupno se 14 Hrvata suočilo s tužbom, a petorica ih je optužena za posjedovanje eksploziva. Trojica su oslobođeni optužbe dok su dvoje osuđeni uz mogućnost plaćanja kazne uz dobro vladanje.³ Eto, to su bili Murphyjevi teristi!

Oporbene stranke u federalnom parlamentu kao i drugi dijelovi australskog društva, zahtjevali su istragu djelovanja senatora Murphyja u svezi ASIO afere kao i istragu o ljudskim pravima manjina u Australiji, poglavito hrvatske zajednice. Oporba je također zahtjevala sudsku istragu koja bi punopravno istražila sve navodne optužbe. Kada ovo nije uspjelo, jer je ALP blokirao takve poteze, oporba je uspjela uspostaviti *Senate Select Committee* za ljudska prava migranata u Australiji. Australski federalni senat morao je povesti istragu o svim optužbama i potom podnijeti izvješće. *Senat Select Committee* bio je dužan istražiti slučaj i izvjestiti o tome »jesu li ljudska prava australskih migranata, poglavito Hrvata, na bilo koji način ugrožena«.

NCCRC – Nacionalni hrvatski odbor za ljudska prava

Potaknuta spomenutim događajima, hrvatska je zajednica, 1. travnja 1973, uspostavila *Hrvatski odbor za zaštitu ljudskih prava* u Canberri kako bi skupila novčana sredstva za obranu Hrvata kojima su prijetili izgonom, nakon što je Murphy predstavio svoje *dokaze* pred parlamentom. Inicijator ove grupe nije bio Hrvat već Australac, Les Shaw, koji je suosjećao s hrvatskom zajednicom, a kasnije postao i njezinim glasnogovornikom.

Uz događaje kao što su racije na hrvatske domove u Novom Južnom Walesu kao i zatvaranje i ubijanje australskih Hrvata u Jugoslaviji, taj je odbor ubrzo izrastao u organizaciju nacionalnih razmjera prozvanu NCCRC. Ona se granala u manje područne uredje koji su se nalazili u svim većim gradovima Australije, kako bi proširila istinu o tome na koji

su način Hrvati ugroženi od strane australske politike i policijskih snaga. To je bilo prvi put da je hrvatska zajednica organizirana na taj način, tj. da bi branila svoja prava i ime od napada australske i jugoslavenske vlade, kao i njihovih policijskih snaga.

Glavna uloga NCCRC-a bilo je pripremanje i predstavljanje hrvatske zajednice na SSC-u, te da se predstavi kao službeni glas Hrvata za odnose s javnošću. Ova je organizacija također skupljala finansijska sredstva za svoje djelovanje, te za pomoć Hrvatima u njihovim parnicama protiv policije, poglavito nakon racija 1. travnja. *Odbor* je trajao za vrijeme trajanja SSC-a te je malo kasnije i ispunio svoju zadaću. NCCRC je predstavljao homogeno stajalište hrvatske etničke zajednice i promicao činjenice SSC-u i australskoj javnosti.

Da bi dobili osjećaj onog kroz što je hrvatska zajednica prošla 1973., kroz politiku i SSC, navest će se mali navod Les Shawa koji je igrao najtežu ulogu u obrani Hrvata pred australskom državom i državnom politikom.

»Razmislite o čemu je tu bilo riječi: u tim sudskim slučajevima i kroz mjesec dana istraživanja, mi smo se u biti borili protiv policije *Commonwealtha*, državnog tužitelja i u nekim manjim omjerima protiv australske vlade. Pobijedili smo, ali ne bez žrtava. Ponekad mi je bilo potrebito cijeli tjedan istraživati odgovor samo na jednu optužbu koju je policija podnijela. Puno se radilo na javnim saslušanjima, ali većinom se radilo u malim sobama u sitne noćne sate... Nije bilo lako, pritisak je bio jako velik, a i tri su naša protivnika laburista doživjela srčani napad tijekom istrage...«⁴.

NCCRC je imao veliki utjecaj na SSC i medije, kao što to i dokazuju neka izvješća, primjerice - *Hrvati - žrtve policijaca* u kojem se navodi: »Hrvati u Australiji tvrde da ih vlada karakterizira kao nasilnike te da zbog toga prolaze diskriminaciju australске policije. Glasnogovornica, gospođa Branka Ribić, jučer je jecala pred *Senatom* u Melbourneu zbog frustracija koje doživljavaju Hrvati jer su u nemogućnosti promijeniti viziju koju je australска vlada stvorila o njima. Ona je rekla da je uzrok strahu i frustracijama to što su Hrvati označeni kao teroristi«⁵.

Potrebitno je spomenuti i da su postojali projugoslavenski orientirani Hrvati koji su predstavljali svoju jugoslavensku ideologiju, namjesto da su stali uz ostale Hrvate koje su nazvali: *politički desperadosi*.

Pitanje je koje su činjenice izvučene nakon mnogih mjeseci istraživanja? Činjenica je da službeno izvješće nije nikad predstavljeno Parlamentu, uslijed vrlo neobičnog političkog dogadaja koji je značio raspuštanje Senata prije vremena (tzv. *dvojno raspuštanje*), a to je značilo da *Odbor* više ne postoji. Tajni i strogo povjerljivi nacrt izvješća je napravljen 1974.

godine, prije raspuštanja Senata, i to je trebala biti pretpostavka za konačni prijedlog australskom parlamentu. To se, naravno, nije nikada dogodilo, ali je tajno izvješće nekako procurilo u javnost, a u sažetku piše:⁶

- sukobi su se dogodili s projugoslavenski orijentiranim imigrantima;

- postoje brojne političke udruge, od kojih neke imaju međunarodne veze, koje su kao cilj stavile stvaranje nezavisne Hrvatske. Neke od ovih skupina nisu isključile i nasilje kao sredstvo postizanja ciljeva;

- civilna prava Hrvata su teško ugrožavana kada je državni tužitelj iznio liste s imenima i udrugama, tako uzrokujući gubitak dobrog ugleda, bez obzira na to koliko su njegovi dokazi bili istiniti ili ne. Ukoliko su postojali kakvi dokazi oni su trebali biti izneseni pred sud, a ne u Senatu gdje su iskorišteni u političke svrhe;

- glede podmetanja eksplozije, nije isključeno da su je mogli podmetnuti i jugoslavenski aktivisti s pokušajem diskreditiranja hrvatskih skupina, tako da postoje osnove za tvrdnju da su u sve umiješani i jugoslavenski agenti;

- u svezi policijskih istraga u kolovozu 1972. i travnju 1973, *Odbor* je zaključio da su u većini slučajeva policijske akcije bile nepotrebne i bezrazložne (isto kao i što većina slučajeva nije ni trebala doći pred sud). Potrebito je napraviti sudske istrage kako bi se utvrdili detalji u svezi incidenta;

- mali broj prihvaćenih optužbi nakon racije 1973. što je ukazivalo na činjenicu da racija nije napravljena iz razloga da bi se prikupili dokazi o kršenju australskih zakona, već da bi se ugrozio položaj australskih Hrvata, na zahtjev jugoslavenske vlade.

Nakon svega uloženog truda jedan od najvećih propusta SSC-a bio je što su rezultati ili bolje rečeno mišljenja javnosti bili vrlo jadni, upravo zato što rezultati nikad nisu objavljeni kroz Senat, odnosno što nije došlo do sudske istrage koja bi imala dovoljno podloge za krivično gonjenje i kompenzaciju. Na drugoj strani, Hrvati su pak održali javni *forum* gdje su predstavili svoje stavove i prigovore i također branili svoj hrvatski identitet kao i vlastito pravo da demonstriraju protiv koga im je volja. Također su učvrstili svoj politički put i predstavili svijetu svoj slučaj i problematiku.

Šteta koja je počinjena 1973. mogla je biti manja nego što je Shaw izjavio: »(a) dugo je vremena prošlo otkad je skinuta ljaga s hrvatskog imena.«⁷

Ostaje činjenica da su australski Hrvati tada krenuli u obranu svog identiteta i protiv diskriminacije, da je sve ovo zapisano u službene dokumente te da je prešlo u povijest. Dakako da je mnogo postignuto, iako opet premalo s obzirom na rad požrtvovnih amatera i nekolicine pojedinaca koji su se suprotstavili državnoj vlasti i glavnim strukturama.

Ovo je bila stvarnost ljudi koji nisu imali svoju pravu vladu, i koji su umjesto integracije bili prisiljeni braniti svoj nacionalni identitet, kojeg su morali braniti putem povelja za ljudska prava: »Opisani smo kao 'nasilna i ekstremna' zajednica. Pojam 'hrvatski terorist' bio je razvučen preko stranica svih australskih novina. Nisu nas ni radio ni televizija poštedili svojeg maltretiranja. Isto se tako i očekuje od nas da se integriramo u australsku zajednicu i njihov način života. A kako je to uopće izvedivo ako smo podvrgnuti ovakvoj vrsti pritiska? Samo neka netko spomene da je u blizini Hrvat i ljudi automatski pitaju: 'A gdje su vam bombe?' Djeca su u školama postala predmet ismijavanja i poruge.«⁸ To je upravo bila hiperstvarnost diskriminacije i tipiziranja, i na kraju se često postavljalo pitanje: što je to sve trebalo običnom malom čovjeku u toj igri vlasti i političara?

Ovo izvješće nije napravljeno samo kako bi se zabilježilo što se u dijaspori dogodilo u prošlosti, nego da se naglaši važnost naspram današnje dijaspore kao i same države Hrvatske. Naime, ta povijest danas znači i sljedeće:

- Još jednom je potvrđena važnost postojanja domovine ne samo za obranu prava Hrvata u domovini nego i u iseljeništvu.

- Gledajući načelno, danas Hrvati u Australiji ipak ne trebaju zaštitu ni od koga iz Hrvatske. Oni su punopravni državlјani Australije. Iako ovo malo preteško zvuči, oni su u biti Australci hrvatskog podrijetla. Veliki će ih postotak ostati u Australiji. Mnogi od njih imali su hrabrosti reći da su Hrvati onda kada je to bilo opasno po život i kada je bilo vrlo potrebno reći da si Hrvat. Djelomično su se uklopili u *anglo-saksonsku* elitu i preživjeli. Oni su dokaz da Hrvatska postoji na karti svijeta danas i oni baš ne bi trebali biti uključeni u neke domaće političke probleme današnje Hrvatske. To bi se trebalo prepustiti Hrvatima u Hrvatskoj.

- Pa što oni onda trebaju? Većina onih koji su se borili protiv diskriminacije 60-ih, 70-ih i 80-ih većinom imaju svoju djecu ili unučad i prunučad. Vlada i privatne agencije trebale bi učiniti sve da prezentiraju Hrvatsku u najboljem svjetlu u Australiji i upravo to će razveseliti Hrvate i učiniti ih ponosnim. Danas Hrvatska ne vodi samo političku već i moralnu bitku. Mora se uzdići do one razine kada Australci neće smatrati Hrvate teroristima i nekakvim čudacima. Suze i traume onih Hrvata koji su to prošli moraju zauvijek nestati.

- Npr. praktični zadatak. Prevesti što više knjiga i pisanih materijala o hrvatskoj povijesti, kulturi, jeziku, umjetnosti, itd. na engleski jezik što bi se poslalo svim čitaonicama i knjižnicama te stavilo na Internet. Mnogi od druge i treće generacije Hrvata više ne znaju ni čitati hrvatski. I to je upra-

vo bitno: fokusirati se na generacije koje su rodene u Australiji ili u drugim zemljama u svijetu. Bitno je finansijski potpomagati hrvatski jezik i studijske tečajeve na sveučilištima.

Vice Ivan Batarelo
Diskriminacija protiv
Ijudi bez domovine

¹ *National Review*, 14-20. 09. 1973, Labor's Bigots.

² *The Sun*, 02. 04. 1973, Editorial.

³ CDP, *Senate*, 22. 11. 1973, p. 2047.

⁴ Pismo Les Shawa upućeno L. Bratkoviću, 06. 01. 1974.

⁵ *The Australian*, 20. 07. 1973.

⁶ Alan Reid, *Secret Report Blasts Murphy*, in the *Bulletin*, May 4. 1974, pp. 12-15.

⁷ Minutes... sa NCCRC sjednice održane u Melbourne-u.

⁸ SSC. Sidney, 09. 11. 1973, p. 111, Ljerka Bratković

BILJEŠKE